

Michael Psellos, Historia

Knih VI.

Konstantin IX. Monomachos

32. Žádný člověk nebyl přírodou lépe obdařen vlastnostmi, které by mu získaly přízeň u jeho poddaných. Byl společenský a získával si náklonnost všech svým uvědomělým, ale neafektovaným jednáním. V jeho snaze okouzlit nebyla ani stopa neupřímnosti, pouze touha po přátelství, a snaha se zalíbit.

33. Poslouchat císaře hovořit bylo skutečným potěšením. Byl vždy připraven se usmívat a jeho výraz byl veselý, a to nejen ve chvílích odpočinku, kdy je usměvavá tvář normální, ale dokonce i tehdy, když se zjevně zabýval vážnou záležitostí. Jeho oblíbenými společníky byli prostí lidé, takoví, kteří nebyli namyšlení, a nerad viděl, když se k němu někdo přiblížil s ustaraným výrazem. O těchto jedincích měl to nejhorší mínění, s jejich povýšeností, zaujetím pro záležitosti celostátního významu a úzkostlivou snahou tyto záležitosti probírat s ním. Myslel si, že musí mít zcela jiný duševní rozhled než on.(...) Proto ti, kdo s ním žili, přizpůsobovali své chování tak, aby se mu líbili. Pokud měl někdo před císaře předstoupit s vážnou záležitostí, dával si pozor, aby se o ní nezmínil ihned, ale začal rozhovor nějakou žertovnou poznámkou nebo smíchal vážné a žertovné dohromady, jako když člověk nabízí [127] invalidovi očistný prostředek s příměsí něčeho, co má osladit jeho hořkou chuť.

34. Pravdou je, že Konstantin pohlížel na palác jako na přístav, do kterého se uchýlil po mnoha útrapách, které prožil jako vyhnanec, když ho bičovaly vlny v bouři, a aby se mu odměnil za minulost, potřeboval naprostý klid a odpočinek. Muž, který u něj našel zalíbení, byl člověk s hladkým čelem, muž s jazykem vždy připraveným vyprávět poutavé historky a pronášet ta nejpříznivější proroctví o budoucnosti.

35. Ačkoli by se sotva dal nazvat pokročilým studentem literatury nebo v jakémkoli slova smyslu řečníkem, přesto obdivoval muže, kteří jimi byli, a na císařský dvůr byli zváni ti nejlepší řečníci ze všech koutů říše, většinou velmi staří muži.

50. Vše se odehrálo následujícím způsobem. Konstantinova druhá manželka, příslušnice slavného rodu Sklerů, zemřela, a protože byl v té době obyčejným občanem, nemohl se oženit potřetí, a to z důvodů svědomí (podle římského práva byly takové sňatky nezákonné). Nahradil však manželství méně váženou podmínkou – tajným vztahem. Šlo o neteř jeho zesnulé manželky, krásnou a za normálních okolností diskrétní ženu, kterou přiměl, aby vstoupila do tohoto nevhodného vztahu. Možná ji podplatil, možná ji okouzlit slovy lásky, nebo použil jiné metody přesvědčování, jen aby dosáhl svého cíle.

51. Ať už byl původní důvod jakýkoli, byli do sebe tak zamilovaní, že oba považovali odloučení za nesnesitelné, i když jim hrozilo neštěstí, neboť když Konstantin odešel do vyhnanství (jak jsem poznamenal v předchozí kapitole), tato žena stále zůstávala po jeho boku. S láskyplnou péčí se starala o jeho potřeby, dávala mu k dispozici veškerý svůj majetek, poskytovala mu nejrůznější útěchu a ulehčovala mu hořké břímě jeho utrpení. Pravdou je, že ji neméně než jeho samotného udržovala naděje

na moc; na ničem jiném nezáleželo, jen kdyby se v budoucnu mohla dělit o trůn se svým manželem. Říkám „manželem“, protože v té době byla přesvědčena, že jejich manželství bude právně schváleno a všechny jejich touhy naplněny, až Konstantin jako císař zruší zákony, které je rozdělávaly. (...)

52. Přesto císař na svou milou nezapomněl ani po svém nástupu na trůn. Fyzickými očima se sice díval na Zoe, ale v mysli měl obraz své milenky; zatímco císařovnu objímal, byla to jiná žena, kterou svíral v představách svého srdce. Bez ohledu na následky, bez ohledu na Zoeinu žárlivost, ohluchl ke všem prosbám a odstrčil každou radu, která by zmařila jeho přání. Mezi těmi, kdo s ním nesouhlasili, vynikala jeho vlastní sestra Pulcheria, jedna z nejchytřejších žen naší generace. Dávala mu vynikající rady, ale marně, neboť on pohrdal veškerou opozicí a hned při prvním setkání s císařovnou jí o této ženě řekl. Nehovořil o ní jako o manželce ani jako o budoucí milence, ale jako o té, která mnoho vytrpěla z rukou císařské rodiny. Navíc, jak řekl, vytrpěla mnoho kvůli němu samotnému, a prosil Zoe, aby ji povolala z vyhnanství a udělila jí přiměřená privilegia.

53. Císařovna okamžitě dala souhlas. Faktem je, že Zoe už nepropadala žárlivosti. Měla svých starostí dost a každopádně už byla příliš stará na to, aby v sobě chovala takovou zášť. Císařova milá mezitím očekávala nejhorší, když náhle dorazili poslové s císařskou gardou a povolali ji zpět do Byzance.